

Atte Kaleva kok ym.

Lakialoite laiksi Sipoonkorven kansallispuiston alueen laajentamisesta Malmin lentokentän sekä sen niittyjen ja ympäristön alueilla

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetulla lailla on tarkoitus muuttaa Sipoonkorven kansallispuiston rajausta. Edustaja Biaudet ym. laativat 24.5.2021 samansisältöisen lakialoitteen (LA 22/2021 vp), joka kuitenkin raukesi valtiopäivien päättyessä 4.4.2023. Tällä lakialoitteella asia on tarkoitus saattaa uudelleen käsiteltäväksi.

Aloitteessa rajausta muutettaisiin siten, että kansallispuistoon liitettäisiin niin sanottu Malmin lentokentän alue, sen uhanalaiset niityt ja ympäristön metsäalueet sekä Longinojan valuma-alueet (169 hehtaaria).

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Sipoonkorven kansallispuisto on perustettu 8.4.2011 annetulla lailla Sipoonkorven kansallispuistosta (325/2011).

Nyt ehdotettavalla rajausmuutoksella kansallispuistoon liitetään noin 169 hehtaarin laajuinen Malmin lentokentän alue, sen uhanalaiset niityt ja ympäristön metsäalueet sekä Longinojan valuma-alueet.

Liitettävän alueen rajat on merkitty tämän kansallispuiston rajauksen muuttamista koskevan lain liitteenä olevaan karttaan.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Kansallispuistoon liitettävä alue

Lakialoite LA 9/2025 vp

Sipoonkorven kansallispuistoon liitettäväksi esitettävä niin sanottu. Malmin lentokentän alue, sen uhanalaiset niityt ja ympäristön metsäalueet sekä Longinojan valuma-alueet muodostavat kokonaisuutena lukuisia uhanalaisia eläinlajeja suojelevan sekä uhanalaisia niittyluontotyypejä käsittävän monipuolisen kokonaisuuden. Alue liittyy luontevasti vain noin viiden kilometrin päässä Helsingin alueella sijaitsevaan Sipoonkorven kansallispuiston eteläisimpään erillisosaan.

Kansallispuistoon liitettävä alue suojelee ja säilyttää Malmin lentokentän arvokkaat aromaiset uhanalaiset niityt ja muut luontoarvot jatkamalla ilmailutoimintaa, joka on synnyttänyt niityt ja ylläpitänyt niitä pian jo 90 vuotta. Kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella säilytetään ja suojellaan ihmisen ja luonnon pitkäaikaisesta ja yhä jatkuvasta erikoislaatuudesta rinnakkaiselosta kertovat 100 hehtaarin aromaiset niittyalueet, niiden eliölajit sekä näitä uhanalaisia niittyjä ylläpitävälle ilmailutoiminnalle osoitetut alueet ja rakennukset. Edelleen kansallispuistoon liitettävällä alueella suojellaan niittyjä ympäröivät metsä-alueet, niiden kasvillisuus ja eläimistö sekä suojellaan Longinojan pienvesiluonnon eliölajeja. Samalla kansallispuisto tukee luontoharrastusta ja virkistystä pääkaupungissamme.

Sipoonkorven kansallispuistoon liitettäväksi esitettävä alue hankitaan valtion omistukseen Helsingin kaupungilta pääosin aluevaihdoin. Tarvittaessa käytetään luonnonsuojelulain 52 §:n mukaista oikeutta lunastaa alue. Uutta aluetta kansallispuistoon liitettäessä alueella mahdollisesti voimassa olevat rakennusten ja tilojen yksityiset omistusoikeudet ja vuokrasopimukset säilytetään ja pysytetään ennallaan muiden oikeuksia loukkaamatta. Edelleen alueen ylläpito voidaan järjestää siten, että Sipoonkorven kansallispuistoon liitettävän uuden alueen ylläpidosta ei aiheudu valtiolle merkittäviä lisäkustannuksia. Näin ollen esityksellä ei arvioida olevan suoranaisia valtion talouteen liittyviä pysyviä tai merkittäviä vaikutuksia.

3. Tarkemmat perustelut

3.1. Luonnonsuojelulain perusteet kansallispuistoon liitettävästä alueesta

Luonnonsuojelulain (9/2023) 43 §:n mukaan luonnonsuojelualueen perustamisen yleisenä edellytyksenä on, että:

- 1) alueella elää tai on uhanalainen, harvinainen tai harvinaistuva eliölaji, eliöyhteisö, luontotyyppi tai ekosysteemi;
- 2) alueella on 78 §:ssä tarkoitetun tiukkaa suojelua edellyttävän eläinlajin yksilön lisääntymis- tai levähdyspaikkoja;
- 3) alueella on erikoinen tai harvinainen luonnonmuodostuma;
- 4) alueella on erityistä maisemallista arvoa;
- 5) luontotyyppin tai eliölajin suotuisan suojelutason säilyttäminen tai saavuttaminen sitä vaatii;
- 6) alueella on erityistä merkitystä luontotyyppien tai eliölajien mahdollisuuksille sopeutua ilmastomuutoksen vaikutuksiin;
- 7) alue on muutoin kuin 1—6 kohdassa tarkoitetulla tavalla niin edustava, tyyppillinen tai arvokas, että sen suojelu voidaan katsoa luonnon monimuotoisuuden tai kauneuden säilyttämisen kannalta tarpeelliseksi.

Lakialoite LA 9/2025 vp

Malmin lentokenttäalueen laajat avoimet niittyalueet ja kenttää ympäröivät reuna-alueet täyttävät kaikki luonnonsuojelulain mainitsemat edellytykset. Malmin lentokentän alueella sijaitsevat niittyalueet ovat äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltua luontotyyppiä. Ihmisen erikoislaatuinen lentokenttätoiminta on luonut ja säilyttänyt keskellä Helsinkiä kiistämättömät luonnon monimuotoisuuden arvot.

Luonnonsuojelulain mukaisesti Malmin lentokentän alueen liittäminen Sipoonkorven kansallispuistoalueeseen ylläpitää luonnon monimuotoisuutta, vaalii luonnonkauneutta ja maisema-arvoja sekä edistää luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävästä käytöstä. Tämä laki tukee ja lisää koko Suomen mutta etenkin pääkaupunkiseudun kansalaisten luonnontuntemusta ja luontoharrastusta varsinkin uhanalaisten niittyjen osalta. Uusi kansallispuiston osa helpottaa painetta, joka aiheutuu kasvavista kävijämääristä muissa luontokohteissa. Lain myötä erityisesti niittyluontotyyppien tutkimusta voidaan edistää Malmin lentokentällä, mutta se kohdistaa huomiota niittyjen ylläpitoon ja suojeluun myös muualla.

Malmin lentokentän niittyalueet ja reunametsät liittyvät kiinteästi Koillis-Helsingin Viikki—Kivikko-vihersormeen, johon kuuluvat myös Longinoja ja sitä ympäröivät viheralueet Kivikon metsään saakka. Tämä vihreä vyöhyke liittyy edelleen Malmin lentokentältä vain viiden kilometrin päässä sijaitsevan Sipoonkorven kansallispuiston erillisalueen metsä- ja vesistökohteisiin, jotka sijaitsevat samoin Helsingin kaupungin alueella. Sipoonkorven kansallispuiston alueella on entuudestaan myös niittyalueita. Sen vuoksi kokonaan uuden luonnonsuojelualueen säätämisen sijasta on luontevaa, loogista ja kustannustehokasta liittää alueeltaan hyvin selvärajainen Malmin lentokentän alue jo olemassa olevaan, vieressä sijaitsevaan Sipoonkorven kansallispuistoon.

3.2. Malmin lentokentän niityt ja hyönteiseläinlajisto

Malmin lentokentän niittyalue on äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltu luontotyyppi. Se on avoin, kosteapohjainen ja aurinkoinen aromainen niitty, joka niitetään säännöllisesti, joten se ei kasva umpeen pensaikkoiseksi. Valtaosan kentästä kattaa noin satahehtaarin niitty. Kaikki niittyluontotyypit ovat Suomessa erittäin tai äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltuja luontotyyppejä. Kokonaisuutena Malmin lentokenttä ympäristöineen on monipuolinen luontokokonaisuus, jonka avoimia niittyjä reunustavat lehti- ja sekametsät sekä kosteikot.

Helsingin kaupungin toimeksiannosta suoritetussa Malmin lentokentän ja lähialueiden kasvillisuusselvityksessä (Lammi & Vauhkonen 30.11.2020) on kartoitettu vasta pieni osa lentokentän niityistä. Kartoituksessa on kuitenkin jo varmistettu, että Malmin lentokentän niityt ovat uhanalaisia niittyluontotyyppejä. Tästä huolimatta kaavoituksessa uhanalaiset niittyalueet on suunniteltu rakennettavaksi. Siten pelkkä kartoituksen tekeminen ei riitä, vaan uhanalaiset niityt on suojeltava tässä laissa esitetyllä tavalla.

Malmin lentokentän niityt tekee erityislaatuiseksi juuri niiden suuri koko, noin sata hehtaaria, mikä on erittäin suuri yhtenäinen niittyalue. Toisin kuin usein luullaan, Malmin lentokentän alueesta vain 18 prosenttia on asfaltoitu tai rakennettu. Niityn laajuus mahdollistaa hyönteispopulaatioiden selviytymisen myös huonoina kesinä. Kulttuurin muuttuessa ovat kaski- ja peltoviljelyn jälkeen nurmegtuneet niittyalueet lähes kokonaan kadonneet metsittymisen, tehomaatalouden ja rakennustoiminnan vuoksi. Sen sijaan Malmin lentokentällä ihmisen toiminta on synny-

Lakialoite LA 9/2025 vp

tänyt luonnon kannalta erittäin tärkeän alueen. Malmin lentokentän niityt ovat pian jo 90 vuotta vanhoja. Tämän vuoksi monet harvinaistuneet avomaiden lajit ovat löytäneet Malmin lentokentältä turvasataman, jossa ne ovat säilyneet samalla, kun niittyalueet ovat muualta kadonneet.

Kenttäalueen niittyjen kasvillisuus ylläpitää yksilölukumäärältään erittäin runsasta hyönteispopulaatiota, minkä vuoksi alueella on myös runsas linnusto ja lentokenttäalue toimii uhanalaisten lintujen muuttolevähdyspaikkana. Lentokenttäalueella on myös merkittävä rauhoitettujen lepakkojen populaatio. Tämä johtuu runsaasta hyönteisravinnosta sekä siitä, että alue on yksi Helsingin ainoita avoimia valaisemattomia alueita, jollaisilla uhanalaiset lepakot viihtyvät.

Malmin lentokentän niittyjen merkitystä luonnon kannalta kuvaa hyvin se, että erittäin uhanalaisella suurperhoslajilla viheryökkösellä on elinvoimainen kanta Malmin lentokentällä. Siitäkin huolimatta, että alueella ei ole tehty erittäin uhanalaisen niittyluontotyyppin edellyttämää perusteellista ja julkista hyönteiskartoitusta, on viheryökkösen kanta todettu jo vuodesta 2015 alkaen (Malmin lentokentän perhosselvitys 2015—2017). Erittäin uhanalaisen viheryökkösen esiintymä on varmistettu uudelleen ELY-keskuksen tilaamassa lyhytkestoisessa selvityksessä Malmin lentokentällä kesällä 2019. Selvityksen perusteella on tosiasia, että viheryökköstä tavataan Malmin lentokentällä vuodesta toiseen, joten kantaa voidaan pitää elinvoimaisena, vaikka tutkimuksessa havaitut yksilömäärät olivat pieniä.

Vaikka laajaa ja uhanalaisen niittyalueen laajempaa, muut olennaiset uhanalaisia lajeja paljon käsittävät hyönteisryhmät, kuten luteet, pistiäiset ja kovakuoriaiset, käsittävää hyönteiskartoitusta ei ole tehty, on Malmin lentokenttäalueelta tähän mennessä havaittu pienialaisessa selvityksessä lähes tuhat perhoslajia, muun muassa edellä mainittu erittäin uhanalainen viheryökkönen, kaksi muuta vaarantunutta lajia sekä kymmenen silmälläpidettävää lajia. Lentokenttäalueella tavattavien tavanomaisempien perhoslajien poikkeuksellisen suurista yksilömääristä hyötyvät alueen monet muut eläinlajit. On huomioitava, että uhanalaiset lajit ovat niin kutsuttuja markerilajeja, joiden esiintyminen kertoo tämän niittyekosysteemin elinvoimaisuudesta. Tähän ei kuitenkaan ole ELY-keskuksen eikä Helsingin kaupungin Malmin luonnon suojeluun liittyvissä lausunnoissa kiinnitetty huomioita.

Sirpaleiset niityt eivät korvaa Malmin laajaa yhtenäistä niittyaluetta, vaan suurimman niittykeskittymän häviäminen tulee vaikuttamaan negatiivisesti myös lähialueiden hyönteiskantojen selviytymiseen. Kaikki niittyalueet ja erityisesti laajat yhtenäiset niittyalueet ovat Suomessa erittäin uhanalaisia. Niittyluontotyyppin valtakunnallista uhanalaisuutta ei myöskään ole huomioitu ELY-keskuksen vastauksissa, jotka liittyvät Malmin lentokentän alueen suojeluun luonnonsuojelulain näkökulmasta.

3.3. Malmin lentokentän merkitys uhanalaisille lintulajeille ja muulle linnustolle

Malmin lentokenttä ympäristöineen on linnustoltaan merkittävä ja monipuolinen kohde. Avoin niittyalue tarjoaa erinomaisen elinympäristön monille eliöille, kuten hälyttävästi vähentyneille pölyttäjille ja muille hyönteisille. Hyönteiset ja niiden toukat ovat puolestaan monien lintulajien ravintoa.

Lakialoite LA 9/2025 vp

Peltolintujen pesimätiheydet ovat huippuluokkaa, erityisesti silmälläpidettävän kiurun noin 50 paria ja niittykirvisen noin 20 paria. Muita niittyalueen ja reunapensastojen pesimälajeja ovat muun muassa silmälläpidettävät pikkutylli, pensaskerttu ja punavarpunen sekä vaarantunut pensastasku. Avoin alue on myös monen reunametsissä pesivän lajin tärkeä ravinnonhankintapaikka.

Niittyalueita reunustaa vihervyöhyke, jolla sijaitsee useita arvometsäkohteita. Reunametsissä pesivät muun muassa sarvipöllö sekä silmälläpidettävät kanahaukka ja käenpiika. Runsaina esiintyvät lukuisat varpuslintulajit. Keväisin voi nauttia kultarintojen, mustapääkerttujen ja muiden kerttujen moniäänisestä konsertista. Kenttää kiertävällä ulkoilureitillä on järjestetty jo vuodesta 1986 lähtien erittäin suosittua ja kaikille avointa linturetkä, "satakielikierrosta".

Reunametsissä tavataan säännöllisesti muun muassa uhanalainen, erityisesti suojeltava ja lintudirektiivin liitteessä I mainittu valkoselkätikka kuten myös pikkutikka. Vaarantunut koskikara talvehtii Tattarisuon lähteestä alkavassa ja Longinojaan yhdistyvässä lähdepurossa ja kosteikossa.

Kenttä on myös monen muuttavan lintulajin ravinnonhankinta- ja levähdyspaikka. Muutonaikaiset korkeahenäiset levähdyspaikat, jotka tarjoavat linnuille suojan saalistajilta, ovat Suomessa erittäin vähissä. Useista levähtävistä uhanalaislajeista voidaan mainita muun muassa äärimmäisen uhanalainen suokukko, erittäin uhanalainen lapinkirvinen sekä vaarantunut pulmunen. Avoimella niityllä pikkunisäkkäitä pyytävät tuulihaukka ja monet muut petolintulajit.

Kosteapohjainen niitty on valtakunnallisesti arvokas muutonaikainen levähdyspaikka äärimmäisen uhanalaiselle ja erityisesti suojeltavalle EU:n lintudirektiivin liitteen I lajille, heinäkurpalle. Pitkään jatkuneissa syyskartoituksissa lajia on tavattu vuosittain, enimmillään 12 yksilöä syyskuussa 2015. Lajin suurimmat levähtäjämäärät Suomessa tavataankin juuri Malmilla. Laji on myös rengastettu kentällä syyskuussa 2019, mikä on kautta aikain ensimmäinen rengastus Helsingissä.

Alueen yhtenäisyys ja laajuus merkitsevät linnuston suurempaa lajimäärää ja monimuotoisuutta. Ne voidaan turvata suojelemalla kenttä esitetyllä tavalla.

3.4. Malmin lentokentän lepakot

Lepakkokartoituksissa Malmin lentokentältä ja sen välittömältä lähialueelta on tehty runsaasti lepakohavaintoja, ja havaintolukumäärät ovat suuria myös verrattuna Helsingissä jo voimassa oleviin lepakkoalueisiin. Malmin lentokentän niittyalueilta ja sitä ympäröiviltä pensas- ja metsäalueilta tehdään paikallisten lepakkolajiemme lisäksi säännöllisesti havaintoja myös talveksi etelään muuttavista lepakkolajeistamme.

Tähän mennessä alueella tehdyissä satunnaisissa aktiivi- ja passiivihavainnoinneissa on joka vuosi saatu havaintoja harvinaisesta pikkulepakosta (*Pipistrellus nathusii*) ja erittäin harvinaisesta kimolepakosta (*Vespertilio murinus*). Suomessa perinteisesti muuttavana esiintyvä hyvin harvinainen kimolepakko esiintyi säännöllisesti lentoaseman alueella vuosina 2015 ja 2016 toteutetuissa kartoituksissa. Kimolepakko oli läsnä myös ainakin toukokuussa 2017. Vuosina 2015 ja 2016 kartoituksissa paljastui myös toinen harvinainen muuttava laji, pikkulepakko. Molemmat havaitut harvinaiset muuttavat lajit, kimolepakko ja pikkulepakko, viipyivät alueella vielä 3.9.2016 au-

Lakialoite LA 9/2025 vp

tomaattisen ultraäänitallentimen havainnoissa, mikä on reilusti näiden lajien normaalia muutto-aikaa myöhempi ajankohta. Vuonna 2020 Turun yliopisto ilmoitti ensimmäisestä havainnosta pikkulepakon talvehtimisesta Suomessa, ja vuonna 2020 nuori kimolepakkonaaras löydettiin Helsingistä joulukuun puolivälissä.

Malmin lentokentän niittyalue on lepakoille poikkeuksellisen suuri valaisematon elinympäristö, joita on erittäin vähän. Juuri valaisemattomuus on monille lepakkolajeille elintärkeää. Avoimella niityllä elävä runsas hyönteislajisto erittäin suurine yksilömäärineen tarjoaa Helsingin ja pääkaupunkiseudun lepakoille poikkeuksellisen ja erinomaisen ruokailualueen. Suurikokoisten yökkösten esiintyminen alueella on erittäin runsasta verrattuna tavanomaisiin viljelymaihin ja heinäpeltoihin. Suurin osa näistä yökköslajeista on toukkana ruohostossa tai heinien juurissa eläviä lajeja, joten niiden suuri määrä on sinänsä helposti selitettävissä alueella kasvavien luonnontilaisten heinikoiden runsaudella. Esimerkiksi viljelymailla vastaavaa yksilö- ja lajirunsausta ei esiinny. Perhoset houkuttelevat helposti havaittavina vaikkakin vaikeasti pyydystettävänä saaliseläiminä lepakoita kaukaakin sinne, missä kentän lämpimimmät osat kulloinkin ovat. Lentokentän niittyalueilta havaitut muuttavat lepakkolajimme lentävät paikallisiin lepakoihimme verrattuna hyvinkin pitkiä matkoja, jopa kymmeniä kilometrejä, ruokailupaikoilleen, ja nämä muuttavat lajit suosivat vain kaikkein parhaita ruokailualueita. Näiden lajien esiintyminen alueella saattaa kertoa Malmin lentokentän suuresta merkityksestä laajan alueen lepakkopopulaatiolle.

Malmin lentokenttää ympäröivät metsät ja rakennukset tarjoavat mahdollisuuksia eri lepakkolajien tarvitsemille erilaisille päiväpiilo- ja lisääntymispaikoille. Lepakoiden tiedetään vaihtavan pesä- ja piilopaikkojaan usein, mutta ne myös suosivat tiettyjä erityisen hyvin tarpeisiinsa sopivia paikkoja vuodesta toiseen. Paikallisten lepakoidemme pesä- ja piilopaikat sijaitsevat parhaiden saalistusalueiden läheisyydessä, mutta muuttavat lajimme saapuvat parhaille saalistusalueille kauempaakin.

Malmin lentokentän alueella sijaitsee paikallisten lepakoidemme talvehtimispaikoiksi hyvin sopivia kellareita sekä vanhoja, eri sotien aikaisia osittain ja kokonaan maan alla sijaitsevia rakenteita sekä 1930-luvulla rakennettu kentän ainutlaatuinen salaojajärjestelmä. Vuonna 2015 löydettiin esikartoituksessa pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*) horrostamassa lentokenttäalueella, mutta muutoin lepakoiden talvehtimispaikkojen kartoitusta ei alueella ole vielä suoritettu. Esimerkiksi Keski-Euroopassa tehdään säännöllisesti lepakoiden talvilaskentoja muun muassa sadevesiviemäreissä sekä muissa vastaavissa suuremmissa putkissa. Kaikkien alueella esiintyvien, yleisempien ja harvinaisempien lepakkolajien kannalta on erittäin tärkeää, että koko alueella kartoitetaan kattavasti sekä pidemmällä ajanjaksolla ruokailu- ja talvehtimispaikat sekä paikallisten ja muuttavien lepakoiden piilo- ja lisääntymispaikat.

Kaikki Suomessa tavattavat lepakkolajit ovat rauhoitettuja ja kuuluvat EU:n luontodirektiivin liitteessä IV(a) lueteltuihin tiukkaa suojelua vaativiin lajeihin. Suomi on ratifioinut Bernin ja Bonnin sopimusten lisäksi EUROBATS-sopimuksen. Näissä sopimuksissa Suomi sitoutuu kaikkien lepakkolajiemme suojelun lisäksi olemaan heikentämättä muun muassa muuttavien lepakkolajiemme elinympäristöjä ja saalistusalueita. Malmin lentokenttä on hyvin mahdollisesti yksi Helsingin tärkeimmistä lepakkoalueista. Siksi Malmin lentokentän alue, sen niityt, ympäristön metsäalueet ja kenttäalueen rakennelmat on suojeltava esitetyllä tavalla.

3.5. Malmin lentokentän muut nisäkkäät

Eri puolilla Malmin lentokentän aluetta esiintyy EU:n luontodirektiivin liitteissä II(a) ja IV(a) mainittu, ensisijaisesti suojeltu liito-orava. Aivan viimeaikaisissa kartoituksissa sen on todettu leviävän yhä uusiin metsiköihin. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä.

Kenttäalueella elää myös muun muassa metsäkauriita, kettuja, rusakoita, rauhoitettuja kontiaisia ja muita pikkunisäkkäitä, mikä kertoo niittyekosysteemin runsaudesta ja elinvoimaisuudesta. Tarkempaa selvitystä näiden ja muiden nisäkkäiden esiintymisestä ja yksilömääristä ei kuitenkaan ole tehty. Kuitenkin jo pelkästään ensisijaisesti suojeltujen liito-oravien kartoitettu esiintyminen puoltaa Malmin lentokentän alueen suojelemista esitetyllä tavalla.

3.6. Malmin lentokentän valuma-alueen merkitys Longinojan pienvesiluonnon eliöstön suojelemiseksi

Malmin lentokenttä on Longinojan merkittävin valuma-alue. Erittäin uhanalaisen meritaimenen lisääntymispuroksi hiljattain kunnostettu Longinoja laskee edelleen Vantaanjokeen, jossa on Euroopan merkittävin uhanalaisen vuollejokisimpukan esiintymä. Vuollejokisimpukka mainitaan EU:n luontodirektiivin liitteissä II(a) ja IV(a). Kentän laidalla olevassa lähdepurossa talvehtii säännöllisesti vaarantunut koskikara. Vapaaehtoisten työ Longinojan eteen on palkittu muun muassa Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton IUCN:n Suomen komitean toimesta vuosien 2017—2018 parhaana luontotekona.

Longinoja saa alkunsa Tattarisuon ja Suurmetsän tienoilta, jossa pieniä kaupunkiojia johdetaan suurempaan uomaan. Puro virtaa peltomaisemien, kerrostalojen ja vilkasliikenteisten teiden välissä Helsingin Tapanilan, Malmin ja Savelan kaupunginosissa. Vantaanjokeen laskeva Longinoja on paikoin vain parin metrin levyinen ja pääosin varsin matala. Longinoja on pituudeltaan kuusi kilometriä, ja valuma-alue kattaa 12,24 neliökilometriä.

Tälle alueelle mahtuu paljon pinnoitettua ja rakennettua maapinta-alaa, ja erityisesti sateilla huomaan, kuinka vedenpinta voi hetkessä nousta useita senttejä. Malmin lentokentän alue on Longinojan valuma-alueesta tärkein, sillä hyvin suuri osa puron vedestä tulee kentän alueelta tai välittömästi sen läheisyydestä. Malmin lentokentän niityille satava vesi suodattuu maakerrosten läpi. Osa vedestä päättyy salaojituksien kautta Longinojaan, ja osa valuu syvemmälle maan uumenissa oleviin pohjavesiin päätyen sieltä lopulta puroon. Tämän vuoksi Malmin lentokenttäalueen rakentaminen vaarantaa Longinojan vesistön.

Longinojaan on onnistuttu kotiuttamaan Suomalaisen kalastusmatkailun edistämisseuran (Skes ry:n) toimesta Suomenlahden uhanalainen taimen pitkäjänteisen talkootyön tuloksena ja vuosina 1998, 2001 ja 2002 Vantaanjoen suusta lypsetystä emotaimenien mädistä syntyneiden poikasten istuttamisella. Taimenen luontainen elinkierto vaatii virtaavaa, hapekasta ja puhdasta vettä. Longinojan vesitilanne on ihanteellinen taimenille; kesäisin viileänä ja talvisin lämpimänä pysyvä vesi tarjoaa mahdollisuuden taimenten elää ja lisääntyä purossa.

Lakialoite LA 9/2025 vp

Taimen on herkkä vedenlaadun vaihteluille, ja pienet hulevesi- tai jätevesipulssit voivat tuhota pahimmillaan vuosikymmenen työn puron eteen. Veden laadusta huolehtiminen on tärkeää. Matalaa vesistöä on äärimmäisen tärkeää suojella muun muassa happamoittavilta päästöiltä, kemikaaleilta ja ravinnevalumilta. Esimerkiksi jos vesiperhoskanta vahingoittuu, joutuvat myös taimenenpoikaset nopeasti vaikeuksiin vähenevän ravinnon takia.

Uhanalainen Suomenlahden taimen on palannut keskelle urbaania kaupunkiluontoa. Vuosittain sadat taimenet onnistuvat lisääntymään puroissa, ja poikasmäärät ovat huimia. Taimenten lisäksi myös alueen ihmiset ovat löytäneet Longinojan puron. Alueen arvostus on noussut ihmisten silmissä, ja kaupunkiluonnosta nautitaan puron kautta enemmän kuin ennen. Longinoja ja sitä ympäröivät viheralueet ovat osa Koillis-Helsingin vihersormea.

Alueen suojelu estää myös Malmin lentokentän maaperässä todetun sulfidisaven ja maaperään vuosien aikana kertyneiden ympäristömyrkköjen vapautumisen ympäristöön. Vedenpinnan alapuolella sulfidisavikerrostumat ovat kemiallisesti vakaita, mutta kun sulfidisavi pääsee kosketuksiin hapen kanssa, alkaa muodostua hapanta sulfaattimaata. Rakennustyö todennäköisesti tuhoaa läheisen Longinojan vedet, koska koko alueen kattavassa pilaristabiloinnissa joudutaan poraamaan myös sulfidisavikerrostumien läpi. Malmin lentokentän alueella pohjavesi on lähes maan pinnassa ja ilman salaojia jopa metrin maanpinnan päällä. Suojelemalla alue esitetyllä tavalla vältetään näiltä ympäristöhaitoilta, jotka uhkaavat erityisesti Longinojan ja sen alapuolisen vesistön ekosysteemiä ja niiden lajeja, muun muassa meritaimenta.

3.7. Ekologisen ja sähköisen ilmailun kehittymisen tukeminen Malmin lentokentällä

Suojelemalla Malmin lentokentän alue esitetyllä tavalla on mahdollista toimia suunnannäyttäjänä suomalaisen ilmailun ja lentoliikenteen kehittämisessä ilmastoneutraaliksi ja päästöttömäksi. Suomessa järjestettiin 10.3.2021 ekologisen ja sähköisen lentämisen kansainvälinen konferenssi jo kolmannen kerran. Konferenssiin osallistuivat puheenvuoroillaan muun muassa Airbus, Finnair, Helsingin sähkölentokoneyhdistys, Lilium, MAF Suomi, MagniX, Neste ja Rolls-Royce. Konferenssin keskeinen havainto on, että maailmalla investoidaan voimakkaasti ilmailun ekologisten ja sähköisten ratkaisujen kehittämiseen. Konferenssi myös osoittaa, että lentokoneista on tulossa hiljaisempia ja jopa täysin päästöttömiä. Myös uusiutuvien ilmailupolttonesteiden kehitys ja käyttöönotto on edennyt vauhdilla. Sähköisten lentokoneiden kehittämiseksi on meneillään yli 200 hanketta, joilla pyritään kehittämään ja helpottamaan matkustajan kuljetusta muun muassa suurkaupunkialueilla. Näistä operatiiviseen matkustajankuljetustoimintaan tulevat ensimmäisenä pienet sähköiset lentokoneet, joiden on arvioitu saavan viranomaishyväksynnät jo vuoteen 2025 mennessä.

Suomella ei kuitenkaan ole ekologiseen ja sähköiseen lentämiseen liittyvää kansallista strategiaa ja toimintaohjelmaa kuten esimerkiksi Ruotsilla ja Norjalla on. Vaikka Suomen ilmastotavoitteet ovat kunnianhimoiset, ei ilmailun kehittymistä vähäpäästöiseksi tai päästöttömäksi ole tuettu kansallisilla toimilla. Suomessa on esimerkiksi vasta yksi sähköinen lentokone. Suomi uhkaa jäädä osattomaksi tämän ekologisen teknologian tuomasta taloudellisesta kasvusta, sen luomista työpaikoista ja hyvinvoinnista. Lentoliikenteen sähköistyminen tarkoittaa samalla lentoliikenteen melun vähenemistä. Sähköisten lentokoneiden melupäästöjen arvioidaan olevan merkittävästi pienemmät kuin polttomoottorikoneilla tehtävien lentojen. Tämä mahdollistaa sähköisen

Lakialoite LA 9/2025 vp

lentämisen ja pienten koneiden lentämisen asutuskeskuksissa ja niiden lähellä. Tämän mahdollisuuden ekologinen ja ilmastoon kannalta järkevä hyödyntäminen ja pitkien siirtymämatkojen välttäminen edellyttävät asutuskeskusten lähellä sijaitsevien pienten lentokenttien käyttämistä. Malmin lentokenttä soveltuu tähän tarkoitukseen erinomaisesti, sillä se sijaitsee Suomen suurimman asutuskeskuksen, pääkaupunkimme Helsingin alueella.

Lentoliikennettä on siis mahdollista harjoittaa ilmastoa kuormittamatta ja jopa päästöttömästi. Sähköinen lentäminen on yksi energiatehokkaimmista tavoista liikkua nopeasti, eikä se tuota lainkaan pienhiukkaspäästöjä. Ilmailun muuttuminen päästöttömäksi ja ilmastoneutraaliksi on ilmastotavoittelussa tärkeä tavoite, jota Suomen tulee tukea. Ilma-aluksella kansallispuiston alueelle laskeutuminen on myös mainittu erikseen luonnonsuojelulain 51 §:ssä.

Sallimalla siirtymäajan jälkeen Malmin lentokentällä lento-operaatiot vain sähkölentokoneille sekä uusiutuville polttoaineilla toimiville ilma-aluksille esitetty laki edistää luonnonsuojelua, ilmastotavoitteita ja varmistaa uhanalaisten niittyjen säilymisen. Suojelemalla alue esitetyllä tavalla tuetaan ekologisen ja sähköisen lentämisen kehittymistä Suomessa samalla, kun suojellaan lentokenttäalueen uhanalainen niittyekosysteemi. Näin esitetty laki ja kansallispuiston alueen täydennys edistävät myös ilmaston suojelua, ilmastotavoitteiden saavuttamista ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä luonnonsuojelulain mukaisesti.

3.8. Perustuslakiin ja asuntotuotantoon liittyvä tarkastelu sekä ilmastokuormitukseen ja muihin seikkoihin liittyvät perustelut

Malmin lentokentän luonnonarvoja ei ole kyetty suojelemaan muilla keinoilla, esimerkiksi kaavoituksen tai rakennusperintölain perusteella. Esimerkiksi Museovirasto on esittänyt koko alueen suojelemista (MV/51/05.01.01/2015). Useista esityksistä huolimatta luonnonsuojelun näkökulmia ei myöskään ole haluttu ottaa vakavasti huomioon. Malmin lentokentän alueen luonnon monimuotoisuuden arvot, uhanalainen niittyekosysteemi sekä sen synnyttänyt historiallinen kokonaisuus uhkaavat tuhoutua rakennustyön vuoksi.

Suomen perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Malmin lentokentällä on erityislaatuista ja samalla paradoksaalista se, että ihmisen erityislaatuinen ilmailutoiminta on synnyttänyt, ylläpitää ja edistää luonnon monimuotoisuutta. Perustuslaki velvoittaa tämän luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen myös Helsinkiä, missä on vielä jäljellä tämä vanha ja suuri erityislaatuinen sekä yhtenäinen ihmisen aikaansaama niittyalue. Helsingin ympäristöohjelmissa on kyllä linjaus niittyjen hoitamiseksi ja suojelemiseksi (Helsingin kaupungin luonnonhoidon linjaus), mutta ainutlaatuisen Malmin lentokentän aluetta ei aiota suojella.

Pääkaupunkiseudulle tarvittavat asunnot on mahdollista rakentaa muualle ja jättää Malmin lentokentän korvaamaton niittyalue ja historiallisesti merkittävä lentokenttäalue rakentamatta. On myös mahdollista rakentaa Malmin lentokenttäalueelle rajoitetusti asuntoja siten, että luonnonarvot eivät liikaakaan, samalla säilyttäen ja ottaen huomioon historiallinen lentokenttätoiminta, joka on luonut laajat ja vanhat niittyalueet ja siten mahdollistanut tämän erikoislaatuisen ekosysteemin.

Lakialoite LA 9/2025 vp

On tärkeä huomata, että suojelualueen perustaminen vähentää valtiolle lankeavia kustannuksia, kun huonolle maaperälle rakentaminen vältetään. Valtiontukijärjestelmässä kunnat saavat 30 prosenttia kunnallistekniikan perustamiskuluista valtion budjetista Asumisen rahoitus- ja kehittämisskeskuksen (ARA) kautta. Malmin lentokentän suunnitelmissa ollaan rakentamassa soiselle Tattarisuon maaperälle, minkä vuoksi valtion tukeman kunnallistekniikan ja maaperän puhdistamisen kustannukset nousevat satoihin miljooniin euroihin. On arvioitu, että Helsingin kaupungin investoinnit pelkkään yleisten tilojen eli katujen ja puistojen maa-ainesten stabilointiin ovat noin 300 miljoonaa euroa. Suurimmissa arvioissa on esitetty, että kokonaisuudessaan nämä perustamiskustannukset olisivat jopa lähes miljardi euroa. Tämän vuoksi valtion on suunnattava asuntotuotannon tukea niille alueille pääkaupunkiseudulla, joilla maaperä soveltuu paremmin rakentamiseen. Näin samoilla määrärahoilla voidaan tuottaa merkittävästi enemmän ja jopa moninkertainen määrä asuntoja, joten pääkaupunkiseudun asuntopulaa voidaan helpottaa enemmän jättämällä Malmin Tattarisuo rakentamatta. Valtioneuvoston asetus (441/2020) asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen vuosina 2020—2023 myönnettävistä valtionavustuksista määrää, että avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeen kustannukset ovat kohtuulliset. Tästä huolimatta pehmeälle maaperälle rakentamisen suuria kustannuksia ei kuitenkaan ole välttämättä pidetty kohtuuttomina myönnettäessä asuntorakentamiselle valtiontukea. Sen vuoksi on veronmaksajien ja yleisen edun mukaista, että Malmin lentokenttäalue suojellaan esitetyllä tavalla, mikä estää tehokkaasti Malmin lentokentän rakentamisen osalta kohtuuttomien kustannusten aiheutumisen veronmaksajille.

Alueen suojeleminen estää myös tarpeettomien rakennustyöstä aiheutuvien hiilidioksidipäästöjen syntymisen. Huonosta ja pehmeästä maaperästä johtuvat rakennustyön esityöt ja maaperän puhdistaminen tulevat erittäin kalliiksi myös ilmaston kannalta. Maaperän lujittamiseksi tarvittaisiin Malmin lentokentän asuntorakentamiseksi erittäin suuri määrä betonipaalutusta. On esitetty laskelmia, joiden mukaan tarvitaan tuhansia kilometrejä betonipilareita, mistä syntyvä ilmastokuormitus olisi jopa 350 000 tonnia hiilidioksidipäästöjä. Tilastokeskuksen vuoden 2019 tietojen mukaan tämä vastaa yli 36 000 suomalaisen aiheuttamia hiilidioksidipäästöjä vuodessa. Näitä ilmastopäästöiltä vältetään suojelemalla alue tässä laissa esitetyllä tavalla.

Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen on tärkeää. Keskellä Helsinkiä on laaja avoin niittyalue, joka tarjoaa monimuotoisen elinympäristön ja suojapaikan lukemattomille eläinlajeille. Kaikki niittyluontotyytit ovat Suomessa erittäin tai äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltuja luontotyytejä. Luonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle on annettu myös korkea prioriteetti maan hallitusohjelmassa. Ensimmäisenä strategisena kokonaisuutena voimassa olevassa hallitusohjelmassa on hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi. Esitetty laki edistää näitä tavoitteita ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä erittäin merkittävällä tavalla.

Esitetyn suojelualueen ylläpitäminen on kustannustehokasta, sillä ekosysteemiä ylläpitävän nykyisen lentotoiminnan jatkaminen ei edellytä lainkaan veronmaksajien varojen käyttämistä. Niityekosysteemi voidaan säilyttää parhaiten ja kustannustehokkaimmin jatkamalla nykyistä toimintaa. Suuntaamalla Malmin lentokentän toimintaa sähköisen ja ekologisen ilmailuteknologian käyttöön edistetään edelleen luonnonsuojelulain hengen ja tavoitteiden mukaisesti lentämisen kehittymistä ilmastoneutraaliksi.

Lakialoite LA 9/2025 vp

Malmin lentokentän alueella ihmisen toiminta on synnyttänyt niittyluontotyyppin, joka luo uhanalaisille eläimille sopivan ympäristön. Ilman ihmisen toimintaa näitä niittyjä ei olisi. On järkevää pyrkiä yhdistämään ihmisen toiminta ja luonnonsuojelu aina, kun se on mahdollista. Tämä laki tarvitaan, jotta luontoarvojen tuhoutuminen estetään, turvataan ja saavutetaan edellä esitettyjen perustelujen mukaiset asiat sekä annetaan kaikille suomalaisille mahdollisuus tutustua ainutlaatuiseseen Malmin lentokentän luonnon ja ilmailutoiminnan kokonaisuuteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

Sipoonkorven kansallispuiston alueen laajentamisesta Malmin lentokentän, sen niittyjen ja ympäristön alueilla

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansallispuiston raja

Sipoonkorven kansallispuisto on perustettu 8.4.2011 annetulla lailla Sipoonkorven kansallispuistosta (325/2011).

Sipoonkorven kansallispuistosta annetulla lailla perustetun Sipoonkorven kansallispuiston rajasta muutetaan siten, että kansallispuistoon liitetään noin 169 hehtaarin laajuinen alue.

Luonnonsuojelulain (9/2023) 114 §:n mukaan valtion omistukseen lunastettava alue sijaitsee Helsingin kaupungin alueella.

Alueen rajat on merkitty tämän lain liitteenä olevaan karttaan.

2 §

Sipoonkorven kansallispuistoon liitettävän uuden alueen tarkoitus

Sipoonkorven kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella suojellaan ja säilytetään Malmin lentokentän arvokkaat aromaiset uhanalaiset niityt ja lentokenttäalueen ympäristön muut luontoarvot jatkamalla ilmailutoimintaa, joka on synnyttänyt niityt ja ylläpitänyt niitä jo lähes 90 vuotta. Kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella säilytetään ja suojellaan ihmisen ja luonnon pitkäaikaisesta ja yhä jatkuvasta erikoislaatuudesta rinnakkaiselosta Malmin lentokentällä kertovat 100 hehtaarin aromaiset niittyalueet, niiden eliölajit sekä näitä uhanalaisia niittyjä ylläpitävälle ilmailutoiminnalle osoitetut alueet ja rakennukset, niittyjä ympäröivät metsäalueet ja niiden kasvillisuus ja eläimistö sekä suojellaan Longinojan pienvesiluonnon eliölajeja sekä tuetaan luontoharrastusta ja virkistytymistä.

Lakialoite LA 9/2025 vp

3 §

Rauhoitussäännökset kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella

Sipoonkorven kansallispuistosta annetun lain 3 §:n estämättä kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella sijaitsevan Malmin lentokentän alueen käyttäminen ilmailuun ja sen toimintojen ylläpitämiseen ja kehittämiseen on sallittua ja siihen veloitetaan seuraavasti:

1) ilmailuun varattuja alueita on käytettävä ilmailulain (864/2014) mukaisesti ilmailutoimintaan siten, että toiminta ylläpitää ja suojelee kiitoratojen ja rullausteiden suoja-alueella olevia aromaisia niittyjä ja Longinojan eläimistöä ja kasvillisuutta;

2) ilmailutoimintaa harjoittava taho on veloitettu suorittamaan uhanalaisten niittyjen välttämätön niittotoiminta luonnon ja uhanalaisten lajien kannalta parhaaksi katsottavina ajankohtina;

3) toimenpiteet, joita kansallispuiston Malmin lentokentän aromaisten niittyjen ja alueen 1930-luvulla rakennetun alkuperäisen salaojajärjestelmän ylläpito sekä ilmailutoiminnan jatkaminen edellyttävät, ovat sallittuja; sekä

4) ilmailutoimintaan osoitetun alueen kehittäminen ja sen toimintaedellytysten säilyttäminen rakentamalla, entisöimällä, kunnostamalla, uudistamalla ilmailukäyttöön osoitetun alueen rakennuksia ja rakennelmia ovat sallittuja, kun huomioidaan ja varmistetaan, että niittyalueen kokonaispinta-ala ei pienene eikä muille luontoarvoille aiheudu uhkaa.

4 §

Liikkumisen rajoittaminen kansallispuistoon liitettävällä uudella alueella

Sipoonkorven kansallispuistoon tällä lailla liitettävään alueeseen kuuluvan Malmin lentokentän aidatuilla alueilla liikkumisesta määrätään seuraavaa:

1) niityillä ja ilmailuun varatuilla alueilla, kuten esimerkiksi kiitorata-, rullaustie- ja paikoitus-alueilla, liikkuminen on ilman asianmukaista lupaa kielletty;

2) ilmailutoiminta on sallittu luvanvaraisia poikkeuksia lukuun ottamatta vain sähkölentokoneille sekä uusiutuvilla polttoaineilla toimiville ilma-aluksille lentopaikan ollessa avoinna;

3) ilmailutoiminta muilla kuin sähköllä tai uusiutuvilla polttoaineilla toimivilla lentokoneilla on sallittu kymmenen vuoden ajan lain voimaantulosta;

4) liikkumiseen ja muuhun toimintaan tarvittavat luvat ja poikkeukset myöntää lentopaikan päällikkö noudattaen kansallispuistosta vastaavan viranomaisen ohjeistusta;

5) niittyalueilla voidaan luvanvaraisesti toteuttaa johdettuja luontoretkeä ja luonnon tutkimustyön tehtäviä lentopaikan lentoturvallisuus ja muu turvallisuus huomioiden; sekä

6) ilmailuun varatuilla alueilla, ei kuitenkaan niittyalueilla, voidaan luvanvaraisesti järjestää niittyjä ja niiden eliöstöä häiritsemättömiä muita tapahtumia lentopaikan ollessa tilapäisesti suljettu.

5 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakialoite LA 9/2025 vp

Karttapohja: Maanmittauslaitos

Lakialoite LA 9/2025 vp

Helsingissä 11.4.2025

Atte Kaleva kok
Martin Paasi kok
Pauli Kiuru kok
Juha Mäenpää ps
Sheikki Laakso ps
Ritva Elomaa ps
Tuomas Kettunen kesk
Antti Kaikkonen kesk
Hanna Kosonen kesk
Olga Oinas-Panuma kesk
Anne Kalmari kesk